

Sir Arthur Conan Doyle

*De memoires van
Sherlock Holmes*

ISBN 978-90-225-7270-2
ISBN 978-94-023-0306-3 (e-boek)
NUR 305

Oorspronkelijke titel: *The Memoirs of Sherlock Holmes*
Vertaling: Paul Heijman
Omslagontwerp: Baqup
Omslagbeeld: Collin Hutton © Hartswood Films Ltd
Vormgeving binnenwerk: Adriaan de Jonge

Voorwoord © 2014 Steve Thompson
Nederlandstalige uitgave © 2015 Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

This book is published to accompany the television series entitled *Sherlock*, first broadcast on BBC 1 in 2011. *Sherlock* is a Hartswood Films production for BBC Wales, co-produced with Masterpiece. Executive Producers: Beryl Vertue, Mark Gatiss and Steven Moffat
BBC Executive Producer: Bethan Jones
MASTERPIECE Executive producer: Rebecca Eaton
Series Producer: Sue Vertue
First published by BBC Books in 2011, an imprint of Ebury Publishing. A Random House Group Company

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Voorwoord door Steve Thompson 7

1. Silver Blaze 13
2. Het gele gezicht 45
3. De klerk van de effectenmakelaar 69
4. De Gloria Scott 91
5. Het Musgrave-ritueel 117
6. De landjonkers van Reigate 141
7. De kromme man 167
8. De inwonende patiënt 189
9. De Griekse tolk 213
10. Het zeeverdrag 237
11. Het laatste probleem 279

Voorwoord

Iedere Holmes-fan kan zich zijn eerste kennismaking met de man herinneren. De mijne was in juli 1977.

Ik ben tien jaar (een typisch jarenzeventigopdondertje met nauwsluitende trui, wijde pijpen en een woeste haardos). We zijn met de auto op vakantie en mijn vader heeft ons naar Cumbria gebracht. We logeren in een verbouwde schuur; in die tijd betekende ‘verbouwd’ dat hij gewoon een beetje schoon gespoten was. Mijn zus en ik vervelen ons kapot nadat we nog maar een dag naar de regen hebben zitten kijken en zeuren voortdurend om enig vermaak. Het enige wat iets goedmaakt is de zwart-wit-tv in de hoek van onze slaapkamer met vochtplekken. BBC Two brengt een ‘Holmes-seizoen’, dat wil zeggen dat ze alle Rathbone/Bruce-films weer vertonen. Elke avond een andere film. Dit is mijn eerste kennismaking met de man. Op een korrelige draagbare tv. In een koeienstal.

Basil Rathbone is Sherlock Holmes. Zijn hoffelijke manieren, zijn nobele profiel, de zo rijke en pakkende stem. Ik zit daar gefascineerd te kijken, volledig in de ban van dit welbespraakte genie. Ik heb nog nooit zo iemand gezien. Hij kan echt vertellen dat er een misdaad is gepleegd aan de hand van de verflaag op een schroefkop. Hij kan iemands leven afleiden uit de metalen dop aan de onderkant van zijn wandelstok. Dat wil ik ook kunnen! Voor het allereerst is intellect cool. Sherlock Holmes haalt me binnen in een gevaarlijke en exotische wereld, een wereld waar schurken je niet gewoon neerslaan, ze sturen je eerst sinaasappelpitjes om je de stuipen op het lijf te jagen. (Ik herinner me levendig dat ik rillend op de bank zat te kijken naar *Sherlock Holmes Faces Death*, de thriller gebaseerd op het vijfde verhaal in deze verzameling, 'Het Musgrave-ritueel'.)

Vergeet de verstilde statigheid van de Lakes: ik weet niet hoe snel ik elke avond terug wil naar onze koeienstal om de tv aan te zetten. Sherlock Holmes is de man met wie ik wil rondhangen. Eerlijk gezegd, wil ik hem zijn. Mijn zus en ik worden Holmes en Watson, gespitst op het ontdekken van meester misdadigers die door dit landelijke gebied trekken en van plan zijn een gestolen parel te verbergen of de ruggengraat van hun volgende slachtoffer te breken. Misdad is nog nooit zo aanlokkelijk geweest – gisteren wilde ik nog in een rockband spelen, vandaag wil ik detective zijn. Blijkbaar zijn er boeken die bij de films horen. Dat zegt mijn vader tenminste. Dus toen de vakantie voorbij was, pakte ik mijn zakgeld en liet mijn keus bij WHSmith vallen op...

Iedere Holmes-fan kan zich zijn eerste verhalenbundel herinneren. De mijne was een dikke pocketbloemlezing, zwart en rood. Conan Doyle pakte me op de eerste bladzij in mijn nekvel en liet me nooit meer los.

September 2008, eenendertig jaar later. Een etentje. (Ik ga nu naar etentjes omdat ik echt volwassen ben. Ik neem zelfs

wijn en zo mee.) Het is in Londen, bij Steven Moffat thuis. Steven, Mark Gattiss, ik en onze partners. Steven wil graag met me praten over een tv-programma dat ze aan het bekokstoven zijn.

‘We willen een Sherlock Holmes-serie uitbrengen die in het heden speelt.’ Ik knik enthousiast en denk: Heb ik hem nou goed gehoord? Sherlock Holmes in de eenentwintigste eeuw? Zou dat lukken? Sherlock Holmes is onlosmakelijk verbonden met zijn eigen tijd. Zijn wereld is er een van taxirijsuigjes en kolkende mist en gaslicht en geheime boodschappen in bloed geschreven in griezelige landhuizen. Kun je een schreeuwende en tegenstribbelende Holmes echt naar de moderne tijd sleuren?

Steven is er heel enthousiast over: opgewekt heeft hij het over de films met Rathbone die voor het grootste deel waren verplaatst naar de jaren veertig van de vorige eeuw. Als Rathbone het kon, kunnen wij het ook. Of ik een aflevering wil schrijven? Nou, reken maar. En dus word ik, drie decennia nadat Basil Rathbone en ik voor het eerst kennismakten, uitgenodigd om het stokje over te nemen en een bijdrage, hoe klein ook, te leveren aan de erfenis van Sherlock Holmes.

Ik ben geneigd te geloven dat Doyle zijn goedkeuring zou hebben gegeven aan wat we met de tv-serie *Sherlock* hebben gedaan. (Goed, dat kan ik zeggen omdat het niet mijn geesteskind was maar dat van Steven en Mark, ik ben erbij gekomen na een heerlijke maaltijd.) Doyle was productief: hij schreef zesenvijftig korte verhalen en vier lange om ons te laten kennismaken met de beste detective in de literatuur, maar hij had een tweeslachtige relatie met zijn schepping. Hij deed er nooit moeilijk of bezitterig over. Sherlock Holmes begon als een inkomstenbron, een manier om Doyles doktersinkomen aan te vullen: als hij vijftigduizend woorden naar zijn uitgeverij, Ward & Lock, stuurde, kreeg hij een schamele vijftientwintig pond voor het copyright en werd het verhaal in

hun kerstjaarboek gepubliceerd. Hij liet deze verbijsterende schepping los op de wereld, maar het was de wereld die de mythe creëerde. Sherlock werd onderwerp van talloze nieuwe interpretaties, sommige al tijdens Conan Doyles leven. En hij vond het best.

De jachtpet is het voor de hand liggende voorbeeld. In de verhalen die u gaat lezen komt hij helemaal niet voor, noch in eerder of later verschenen verhalen. Sydney Paget, de illustrator voor *The Strand Magazine* was dol op zulke hoofddeksels en de eerste die Holmes ermee tekende. *'Elementary, my dear Watson'* is de zin die het meest wordt geassocieerd met Holmes, maar Doyle heeft hem nooit gebruikt. (Holmes roept in de verhalen in totaal vier keer *'Elementary!'*, meer niet.) De kromme pijp is een later attribuut, gebruikt door een acteur die Holmes op het toneel speelde. Hij gaf de voorkeur aan een meerschuiemen exemplaar boven een rechte pijp omdat hij niet handig was met toneelattributen en de kromme makkelijker kon vasthouden. Dus geen jachtpet, pijp of beroemde uitspraak.

En dan de fouten! Hoeveel vrouwen had Watson? Ergens tussen de een en vijf: de tekst is angstaanjagend inconsequent. En zijn oorlogswond. De ene keer zit hij in zijn schouder, de volgende keer is hij afgezakt naar zijn been. Het punt is natuurlijk dat het ons niets kan schelen. Of dat we het zelfs niet opmerken. Verblind door de schittering van de personages en hun avonturen blijven we nooit stilstaan bij de details.

Dus ik geloof niet dat Doyle boos was geworden als we het niet zo nauw hebben genomen met zijn schepping. Hij was eraan gewend. Shakespeares stukken is vaak nieuw leven ingeblazen door moderne interpretaties. Het is beslist een teken van zijn grootheid dat Sherlock, ontdaan van het gaslicht, de mist en het spookachtige landhuis nog altijd onbetwistbaar Sherlock is. Zijn geluid overstemt het geroezemoes. Het laatste verhaal in deze verzameling heet heel toepasselijk 'Het

laatste probleem'. (Spoiler alert: als u niet weet wat daarin gebeurt, moet u de rest van deze inleiding overslaan. Nu. Ik meen het.) Professor Moriarty worstelt met Holmes op de rand van de Reichenbachwaterval in Zwitserland. Pagets tekening van de twee vechtende mannen voordat ze omkomen is beslist een van de meest indringende beelden die hij heeft gemaakt. Aan het eind van de reeks doodde Doyle zijn schepping op een beroemde manier. Het was geen verrassing dat hij er zich de vreselijke woede van zijn lezers mee op de hals haalde.

Hele postzakken met scheldbrieven werden voor Doyles huis in Londen neergezet. In de kranten werd hij aan de schandpaal genageld. In een spotprent wordt Doyle wenend boven een doodskist afgebeeld. Hij meldde zelfs dat hij op straat door een dame met een paraplu was geslagen. Hij was ten slotte de man die hun geliefde Sherlock Holmes had vermoord. Doyle week uit naar het buitenland om aan de publieke woede te ontkomen, maar zijn vastberadenheid begon met de dag te verzwakken. Zou hij uiteindelijk buigen voor het onontkoombare en Holmes weer tot leven wekken? Zou dat kunnen?

Helaas, deze inleiding strekt zich niet uit tot de verhalen die erna komen. (Ik wil het slot niet verklappen, maar u weet waarschijnlijk wel waar het naartoe gaat. Er zijn tenslotte nog andere verhalen!) Als Doyle er al moeite mee heeft gehad zijn held onder de groene zoden te laten rusten, dan denk ik dat hij het de na hem komende generaties kan vergeven dat ze de man in een andere verpakking laten wederopstaan. Hij zal Rathbone vergeven dat die hem een slappe vilthoed heeft opgezet en het opneemt tegen nazispionnen in het Londen in oorlogstijd, en dat allemaal in Sherlocks naam. En hopelijk vergeeft hij ons ook de pakken van Westwood, de blogs en nicotinepleisters.

Sherlock laat zich niet te ruste leggen: hij roept tot ons van-

uit de ijzige diepte van de waterval bij Reichenbach. Maar al onze moderne variaties zullen altijd in de schaduw staan van Doyles voortreffelijke originele verhalen. Geniet ervan.

Steve Thompson

I

Silver Blaze

‘Watson, ik vrees dat ik weg moet,’ zei Holmes toen we op een ochtend samen aan het ontbijt zaten.

‘Weg? Waarheen?’

‘Naar Dartmoor, naar King’s Pyland.’

Dat verbaasde me niet. Integendeel, het verwonderde me juist dat hij zich al niet eerder had gemengd in deze buitengewone zaak, in heel Engeland hét onderwerp van gesprek. Een hele dag had mijn metgezel door de kamer lopen ijsberen met de kin op de borst en een diepe rimpel in zijn voorhoofd, had hij zijn pijp gestopt en opnieuw gestopt met de sterkste zwarte tabak, volstrekt doof voor al mijn vragen en opmerkingen. Onze nieuwsagent had telkens nieuwe edities van alle kranten naar boven laten brengen die hij na een vluchtige blik in de hoek had gegooid. Maar ook al zei hij geen woord, ik wist heel goed waar hij op liep te broeden. Er was maar één probleem dat het publiek bezighield dat een uitdaging voor zijn

analytische vermogens was, en dat was de zonderlinge verdwijning van de favoriet voor de Wessex Cup en de tragische moord op zijn trainer. Toen hij dus opeens aankondigde van plan te zijn naar de plek des onheils te gaan, was dat slechts wat ik had verwacht en gehoopt.

‘Ik zou heel graag met je mee willen, als ik tenminste niet in de weg loop,’ zei ik.

‘Mijn beste Watson, je zou me een groot plezier doen door mee te komen. Ik denk dat het geen tijdverspilling is, want deze zaak heeft kanten die hem waarschijnlijk absoluut uniek maken. Ik denk dat we net tijd genoeg hebben om onze trein vanaf Paddington te halen, en onderweg zal ik verder op de zaak ingaan. En neem alsjeblieft die uitstekende verrekijker van je mee.’

En dus zat ik ongeveer een uur later in de hoek van een eersteklascompartiment, met grote snelheid op weg naar Exeter, terwijl Sherlock Holmes, met zijn scherp getekende gezicht omlijst door de flappen van zijn reispet, snel in de bundel laatste kranten dook die hij op Paddington had gekocht. We hadden Reading al ver achter ons voor hij de laatste onder de bank wierp en me zijn sigarenkoker voorhield.

‘We schieten goed op,’ zei hij terwijl hij uit het raam keek en een blik op zijn horloge wierp. ‘Onze snelheid is momenteel drieënvijftig en een halve mijl per uur.’

‘Ik heb niet op de kwartmijlpaaltjes gelet,’ zei ik.

‘Ik ook niet. Maar de telegraafpalen op deze lijn staan zestig meter uit elkaar en het is een eenvoudig rekensommetje. Ik neem aan dat je je hebt verdiept in de moord op John Straker en de verdwijning van Silver Blaze?’

‘Ik heb gelezen wat erover in *The Telegraph* en *The Chronicle* staat.’

‘Het is een van die zaken waarin het voor het vormen van een theorie belangrijker is om de details te zeven dan om nieuwe bewijzen te zoeken. Dit tragische voorval is zo onge-

woon, zo volledig, en voor zoveel mensen van zo'n persoonlijk belang, dat we last hebben van te veel gissingen, vermoedens en hypothesen. Het punt is dat het moeilijk is het raamwerk van feiten, van absoluut onweerlegbare feiten, los te maken van de verfraaiingen van theoretici en verslaggevers. En wanneer we voor een degelijke basis hebben gezorgd, is het onze taak te zien welke dingen er niet kloppen en wat de speciale punten zijn waar het hele mysterie om draait. Dinsdagavond heb ik twee telegrammen gekregen, een van kolonel Ross, de eigenaar van het paard, en een van inspecteur Gregory, die de zaak onderzoekt, met het verzoek om mee te werken.'

'Dinsdagavond!' riep ik uit. 'En nu is het donderdagmorgen. Waarom ben je er gisteren niet heen gegaan?'

'Omdat ik een stommitieit heb begaan, mijn beste Watson, wat een normaler verschijnsel is dan je zou denken als je me slechts uit jouw memoires kent. Het punt is dat ik niet kon geloven dat het bekendste paard van Engeland lang verborgen kon blijven, vooral in een zo dunbevolkt gebied als het noorden van Dartmoor. Uur na uur verwachtte ik gisteren te horen dat het was gevonden, en dat het was ontvoerd door de moordenaar van John Straker. Toen er echter weer een dag aanbrak en ik ontdekte dat er, behalve de arrestatie van Fitzroy Simpson, niets was gebeurd, vond ik dat het tijd werd dat ik in actie kwam. Toch heb ik het gevoel dat gisteren niet helemaal verspild is.'

'Heb je dan een theorie bedacht?'

'Ik heb in elk geval greep gekregen op de essentiële feiten van de zaak. Ik zal ze voor je opsommen, want niets verheldert een zaak zozeer als hem aan een ander uitleggen, en ik kan moeilijk op je medewerking rekenen als ik je niet onze uitgangspositie laat zien.'

Ik leunde achterover in de kussens, pafte mijn sigaar terwijl Holmes naar voren geleund en met zijn lange, magere wijs-